

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 657/2023-31

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpená JUDr. Peter Franko, advokátska kancelária s.r.o., Popradská 82, Košice, proti postupu Mestského súdu Bratislava IV (pôvodne Okresného súdu Bratislava II) v konaní sp. zn. B2-50C/23/2013 a postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní sp. zn. 14Co/54/2020 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Mestského súdu Bratislava IV (pôvodne Okresný súd Bratislava II) v konaní sp. zn. B2-50C/23/2013 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní sp. zn. 14Co/54/2020 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a jej právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Krajskému súdu v Bratislave **p r i k a z u j e** v konaní sp. zn. 14Co/54/2020 konať bez zbytočných prieťahov.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie **4 000 eur**, ktoré jej **j e** Mestský súd Bratislava IV **p o v i n n ý** zaplatiť jej právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu, a **4 000 eur**, ktoré jej **j e** Krajský súd v Bratislave **p o v i n n ý** zaplatiť jej právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Mestský súd Bratislava IV a Krajský súd v Bratislave **s ú p o v i n n é** spoločne a nerozdielne nahradiť sťažovateľke trovy konania **959,24 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

III.

Vyjadrenie mestského súdu, krajského súdu a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie mestského súdu:

5. Mestský súd vo svojom vyjadrení z 12. februára 2024 uviedol, že v napadnutom konaní sp. zn. B2-50C/23/2013 konal vo veci plynule a bez zbytočných prietáhov. Už 24. apríla 2013 bol vydaný čiastočný rozsudok č. k. B2-50C/23/2013-142, ktorý nadobudol právoplatnosť 4. augusta 2014 v spojení s rozsudkom krajského súdu č. k. 6Co/404/2013-160 z o 16. júna 2014. Následne mestský súd ďalej konal a vypočul všetkých navrhovaných svedkov. Dňa 10. júna 2019 bol vo veci vydaný konečný rozsudok, proti ktorému sa žalovaný odvolal. Po nevyhnutných procesných úkonoch bol spis predložený 5. mája 2020 krajskému súdu, kde je doteraz.

III.2. Vyjadrenie krajského súdu:

6. Predseda krajského súdu vo svojom vyjadrení zo 17. januára 2024 uviedol, že netrvá na ústnom prejednaní a plne sa stotožňuje s vyjadrením sudkyne spravodajkyne, ktoré je nasledovné: Vec bola krajskému súdu predložená 5. mája 2020. Dôvodom nevybavenia veci bezodkladne bolo ďalších 495 vecí, ktoré boli senátu 14Co pridelené skôr. Vec bola sudkyňi spravodajkyňi pridelená 3. júna 2022 spolu s nerozhodnutými spismi, pretože bola preložená na krajský súd a do senátu 14Co. V daný deň prevzala spolu 100 spisov, ktoré vybavuje priebežne, pričom najskôr sa venuje veciam z roku 2019 a pracovnoprávnym sporom z roku 2020. Sudkyňa spravodajkyňa daný stav nemohla zaviniť, pretože do senátu 14Co bola zaradená v čase, keď v ňom bolo nerozhodnutých 286 vecí. Jediný spôsob, ako sa vyhnúť vzniku dlhodobých prietáhov, je vybavovať veci priebežne, počnúc najstaršími, ktoré predchádzajú veci sťažovateľky. K 31. decembru 2023 predchádzalo veci sťažovateľky na vybavenie ešte 36 iných vecí, ktoré bude treba vybaviť skôr. Krajský súd zatiaľ neurobil vo veci vo vzťahu ku stranám žiaden úkon, pretože to nie je potrebné. Úkonom bude už rozhodnutie vo veci samej, ktoré sa predpokladá na prvý štvrtrok 2024.

III.3. Replika sťažovateľky:

7. Sťažovateľka vo svojej replike uviedla, že si je vedomá organizačného preťaženia súdov a nedostatku personálneho a materiálneho technického zabezpečenia súdov, ktorý im bráni v skoršom vybavovaní vecí. Preto táto sťažnosť nesmeruje proti osobe sudcu, ale je kritikou štátu, ktorý nevie vytvoriť podmienky pre rýchlejšie rozhodovanie súdov. Tieto nedostatky však nemôže znášať sťažovateľka (aj s odkazom na jej zdravotný stav). Ako uvádza ustálená judikatúra ústavného súdu, organizačné dôvody nemôžu byť dôvodom na ospravedlnenie prietáhov (pozri napr. nález sp. zn. II. ÚS 52/99 z 8. septembra 1999, nález sp. zn. III. ÚS 14/2000 z 1. júna 2000). Mestský súd sa snaží vytvoriť dojem, že konal bez prietáhov, ale konanie na prvom a druhom stupni tvoria jeden celok a mestský súd o žalobe podanej v auguste 2012 rozhodol až v júni 2019. Jeho približne 7-ročné konanie tak nemožno ospravedlniť.

8. Ústavný súd v rozhodovacej činnosti poukazoval na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) (rozsudok z 13. 10. 2009 vo veci Kiš proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 3673/05; rozsudok z 26. 6. 2009 vo veci Gajdoš proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 19304/04,

rozsudok z 8. 10. 2013 vo veci Frigo proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 16111/11), ako aj vlastnú rozhodovaciu činnosť (III. ÚS 43/2015, I. ÚS 123/2015), podľa ktorej je vec potrebné hodnotiť v súvislosti s posudzovaním zbytočných prietáhov v konaní ako jeden celok.

9. Za začiatok lehoty sa spravidla považuje deň podania návrhu na súd. Pokiaľ ide o koniec lehoty, táto sa posudzuje ako celok až do okamihu, keď súd ukončí právnu neistotu vo veci, ktorá bola predmetom prerokovania pred súdom (nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 74/97 zo 7. júla 1998). Sťažovateľka žiada o priznanie trov právneho zastúpenia aj za tento právny úkon – písomné podanie – vyjadrenie k dvom vyjadreniam súdov: *„Predstavuje 1/4 VZ 2024 + (13,73 eur) RP = 356,98 eur. Teda s úkonmi skôr vykonanými v celkovej hodnote 799, 36 eur + DPH = 959,23 eur s DPH.“*

IV.

10. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či v napadnutom konaní dochádza k porušovaniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

11. Ústavný súd si pri výklade práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru ESĽP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote. V obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07, III. ÚS 233/2022), čo umožňuje preskúmať ich namietané porušenie spoločne.

12. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Prihliada sa aj na význam konania pre účastníkov [(II. ÚS 32/02, IV. ÚS 465/2022), obdobne (rozsudok ESĽP zo 16. 12. 2003 vo veci Záborský a Šmáriková proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 58172/00, rozsudok z 30. 3. 2023 vo veci Roth Neved'alová proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 50525/21)].

13. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplývala do 30. júna 2016 z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý bol s účinnosťou od 1. júla 2016 zrušený, a počnúc týmto dňom je úprava civilného sporového, civilného mimosporového a správneho súdneho konania predmetom Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku.

14. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov podľa právnej úpravy účinnej do 30. júna 2016 vyplývala z § 6 OSP, ktorý súdu prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupoval tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prerokovaná a rozhodnutá, ako aj z § 117 ods. 1 OSP, podľa ktorého bol sudca povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov, a z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť

len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, v ktorý sa bude konať nové pojednávanie.

15. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

16. Povinnosť súdu konať bez prietáhov vyplýva i z § 157 ods. 1 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania, z § 153 CSP o sudcovskej koncentrácii konania, ďalej z § 168 – § 172 CSP o predbežnom prejednaní sporu a následkoch neprítomnosti strán, ako aj z § 179 ods. 1 CSP, podľa ktorého pojednávanie vedie súd tak, aby sa mohlo rozhodnúť spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania a účel tohto zákona, alebo z § 183 ods. 1 prvej vety CSP, podľa ktorej pojednávanie sa môže odročiť len z dôležitých dôvodov.

17. Vo veci sťažovateľky išlo o antidiskriminačnú žalobu voči jej bývalému zamestnávateľovi, v rámci ktorej sa sťažovateľka domáhala ospravedlnenia a satisfakcie nemajetkovej ujmy vo výške 10 000 eur, čo možno označiť za bežnú agendu a nemožno konštatovať mimoriadnu zložitost' veci.

18. Ako uvádza sťažovateľka, z jej strany nedochádzalo k mareniu priebehu konania a v priebehu konania bola maximálne súčinná.

19. Pokiaľ ide o postup súdov, tu ústavný súd konštatuje, že už fakt, že toto štandardné konanie prebieha po dobu približne 11 rokov, je dostatočným argumentom na konštatovanie prietáhov v konaní. Už mestský súd na prvom stupni rozhodol konečným rozsudkom až 10. júna 2019, čiže po približne 7 rokoch od podania žaloby, čo je pre tento typ sporu neospravedlniteľné. Ústavný súd vlastnou činnosťou zistil, že krajský súd dosiaľ nevykonal žiaden úkon, čiže približne 4 roky nekoná, čo sa snaží ospravedlniť vysokým nápadom vecí, ktoré predchádzajú veci sťažovateľky.

20. V súlade s ustálenou judikatúrou ústavného súdu (III. ÚS 451/2017, II. ÚS 481/2017, III. ÚS 289/2022) v prípadoch extrémnych prietáhov dochádza k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov už samotnou dĺžkou súdneho konania, ktorá predlžuje stav právnej neistoty do takej miery, že sa právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 39/00, I. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07).

21. Ústavný súd dĺžku konania v trvaní približne 7 rokov na prvom stupni a približne 4 rokov na druhom stupni vyhodnotil ako ústavne neakceptovateľnú dobu.

22. Mestský aj krajský súd ospravedlňovali dĺžku namietaného konania zaťaženosťou súdu vysokým nápadom vecí. Ústavný súd rozumie, že nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či zákonného sudcu (III. ÚS 391/2020, III. ÚS 704/2022). Systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, ale nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov nie je pomenovanie príčin prietáhov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu

k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu.

23. Vzhľadom na uvedené okolnosti veci, najmä extrémnu dĺžku konania, ústavný súd vyslovil porušenie nielen základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ale aj práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Neskorá spravodlivosť sa rovná žiadnej spravodlivosti. Ústavným súdom posúdené okolnosti odôvodňujú vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým postupom mestského aj krajského súdu. Ústavný súd aj z dôvodu stálej nečinnosti krajského súdu doplnil ochranu o uloženie mu príkazu vo veci konať [čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

V.

24. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

25. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiadala o priznanie finančného zadosťučinenia 8 000 eur od mestského súdu a 8 000 eur od krajského súdu. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu namietaného porušenia (III. ÚS 189/2023). O takýto prípad ide aj v preskúmvanej veci. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, predmet posudzovaného konania (v súčasnosti čakanie na rozhodnutie krajského súdu o odvolaní), povahu a význam dotknutých práv, namietanú celkovú dĺžku konania (približne 11 rokov), ako aj vlastnú judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadosťučinenia (III. ÚS 336/2021, III. ÚS 590/2022, III. ÚS 108/2023), ústavný súd považoval za spravodlivé priznať sťažovateľke spolu 8 000 eur [§ 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde] tak, že každý zo súdov je povinný jej uhradiť finančné zadosťučinenie po 4 000 eur.

VI.

26. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 959,24 eur. Pokiaľ ide o priznanú výšku náhrady trov, stotožnil sa s návrhom sťažovateľky.

27. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 18 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti) vrátane 20 % DPH. Základná sadzba odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 je 343,25 eur a hodnota režijného

paušálu je 13,73 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2024 (replika k vyjadreniam mestského a krajského súdu) vrátane 20 % DPH. Spolu tak trovy konania za dva úkony v roku 2023 a jeden úkon v roku 2024 predstavujú sumu 959,24 eur (bod 4 výroku).

28. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia sú mestský súd a krajský súd povinné uhradiť spoločne a nerozdielne na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. marca 2024

Robert Šorl
predseda senátu